

EUROPESE
COMMISSIE

Brussel, 9.7.2025
COM(2025) 366 final

**VERSLAG VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE RAAD,
HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ EN HET COMITÉ VAN
DE REGIO'S**

Evaluatie van de actie Europees erfgoedlabel 2018-2024

{SWD(2025) 176 final}

1. Inleiding

Het Europees erfgoedlabel (European Heritage Label, EHL) is in 2011 geïntroduceerd als een Europees initiatief om de zichtbaarheid van het gedeeld Europees cultureel erfgoed te vergroten en een sterker gevoel van Europese identiteit te bevorderen. Het initiatief had tot doel Europese burgers, en met name jongeren, met elkaar in contact te brengen door hen meer waardering bij te brengen voor zowel nationale als Europese waarden en geschiedenis. Een van de belangrijkste doelstellingen van het EHL was het versterken van de Europese identiteit door gedeelde historische gebeurtenissen en culturele waarden onder de aandacht te brengen. Door erfgoedsites van nationaal en Europees belang onder de aandacht te brengen, werd met dit initiatief benadrukt dat de Europese identiteit wordt gevormd door zowel individuele nationale geschiedenis als gemeenschappelijke Europese ervaringen. Met het EHL werd ook beoogd de interculturele dialoog te bevorderen, respect voor verschillende culturen te stimuleren en een platform voor wederzijds begrip te creëren. Een ander belangrijk resultaat van het EHL was het verhogen van de zichtbaarheid van erfgoedsites die de Europese geschiedenis en cultuur hebben gevormd. Van veel van deze sites, die binnen het Europees cultureel toerisme vaak onderbelicht blijven, werd verwacht dat ze zichtbaarder zouden worden, wat hun behoud ten goede zou komen en zou bijdragen aan hun promotie als educatieve platforms. Het initiatief had ook tot doel een breder publiek aan te trekken en zo de lokale trots, het toerisme en de economie te stimuleren. Met het EHL werd ingezet op het betrekken van jongeren door middel van innovatieve educatieve middelen, workshops en tentoonstellingen om hen te helpen meer inzicht te krijgen in de gedeelde geschiedenis en waarden van Europa. Dit heeft jonge Europeanen in contact gebracht met het rijke erfgoed van hun continent.

Bij de evaluatie van het EHL, die is gebaseerd op feedback van belanghebbenden en deskresearch, wordt de voortgang tijdens de tweede fase (2018-2024) beoordeeld en wordt voortgebouwd op eerdere evaluaties. De evaluatie heeft tot doel de doeltreffendheid en impact van het initiatief te verbeteren. Overeenkomstig de richtsnoeren voor betere regelgeving van de Europese Commissie worden bij de evaluatie vijf criteria onderzocht: doeltreffendheid, doelmatigheid, coherentie, meerwaarde van de EU en relevantie. **De bevindingen vormen input voor de toekomst van het EHL, zodat het een instrument blijft voor het behoud en de belichting van de gedeelde geschiedenis en waarden van Europa. Daarnaast worden de opgedane ervaringen gebruikt om het initiatief voor de volgende fase na 2025 te optimaliseren.**

Uit de evaluatie blijkt dat er aanzienlijke vooruitgang is geboekt, met name wat betreft het verhogen van de zichtbaarheid van de sites en het versterken van het Europees belang daarvan. Ondanks de uitdagingen bij het definiëren van de Europese identiteit is het EHL goed geïntegreerd in andere EU-initiatieven op het gebied van cultureel erfgoed. Het label heeft de netwerken tussen erfgoedsites versterkt, waardoor samenwerking en kennisuitwisseling mogelijk zijn geworden die met nationale inspanningen alleen niet zouden zijn gerealiseerd. Het heeft er ook voor gezorgd dat sites gemakkelijker toegang hebben tot EU-financiering.

Het EHL heeft zich aangepast aan EU-prioriteiten zoals duurzaamheid, digitale innovatie en inclusie. Er is vooruitgang geboekt bij het verbeteren van toegankelijkheid en gendergelijkheid, hoewel de uitvoering ervan per site verschilt. Uit de evaluatie blijkt dat er behoefte is aan duidelijkere richtsnoeren en praktische instrumenten om de Europese dimensie beter in de sites te integreren. Externe factoren, zoals de COVID-19-pandemie, hebben het initiatief verstoord, maar ook innovatie gestimuleerd, met name door middel van digitale betrokkenheid.

2. Stand van zaken van de actie

Tussen 2018 en 2024 is het Europees erfgoedlabel (EHL) aanzienlijk uitgebreid, waardoor het aantal geselecteerde sites in 2024 op 67 is gekomen. Dankzij deze groei, vooral in Midden- en Oost-Europa, is het label inclusiever geworden en kwam een breder spectrum van de Europese geschiedenis en identiteiten naar voren. Ook de diversiteit van erkende erfgoedsites is toegenomen, met onder meer sites voor onderwaterarcheologie zoals de Azoren en immaterieel cultureel erfgoed zoals Zdravljica, dat symbool staat voor de Europese “lente van de volkeren”. In transnationale projecten zoals Cisterscapes, waarbij meerdere landen betrokken waren, werd een meer onderling verbonden benadering van het Europees erfgoed tot uiting gebracht. Betrokkenheid bij onderwijs en publieksvoorlichting werden versterkt, waarbij veel sites programma’s hebben ontwikkeld rond thema’s als democratie en culturele diversiteit. Zo trok de Seminaarinmäki-campus in Finland jaarlijks meer dan 8 000 studenten en organiseerde Ventotene in Italië seminars over Europees federalisme. Door de COVID-19-pandemie werden fysieke evenementen verstoord, maar versnelde de overgang naar digitale hulpmiddelen. Tal van sites stapten over op online rondleidingen en virtuele workshops, waardoor het publiek betrokken bleef, maar er wel uitdagingen ontstonden op het vlak van toegankelijkheid en persoonlijke contacten. Met de oprichting van het EHL Bureau in 2023 werd het netwerk van EHL-sites geformaliseerd, waardoor samenwerking, het delen van beste praktijken en ondersteuning van kleinere sites werden bevorderd. Dankzij deze structuur werden de communicatie, de capaciteitsopbouw en een gedeelde identiteit tussen de sites verbeterd, terwijl initiatieven zoals de Europese erfgoeddagen gezamenlijke educatieve en culturele programma’s mogelijk maakten.

3. Bevindingen van de evaluatie: Successen en uitdagingen

Dankzij de evaluatie van het Europees erfgoedlabel (EHL) voor de periode 2018-2024 zijn waardevolle inzichten verkregen over de doeltreffendheid, uitdagingen en verbeterpunten van het initiatief. De evaluatie was gericht op belangrijke criteria zoals doeltreffendheid, doelmatigheid, coherentie, toegevoegde waarde voor de EU en relevantie, waarbij zowel positieve resultaten als punten die aandacht behoeven om de impact van het programma te vergroten, in kaart zijn gebracht.

Doeltreffendheid

Het EHL heeft zijn nut bewezen op verschillende belangrijke gebieden, met name bij het vergroten van de bekendheid van erfgoedsites in Europa. Ruim 60 % van de ondervraagde sites meldde een toename van het aantal bezoekers na het verkrijgen van het label, wat ook tot een grotere betrokkenheid van de lokale gemeenschap en een bredere erkenning van het Europees belang ervan heeft geleid. Het label heeft het lokale toerisme gestimuleerd en bijgedragen aan de lokale economie. Daarnaast heeft het EHL ook een positieve educatieve impact gehad: veel locaties bieden innovatieve programma’s aan die bezoekers, met name jongeren, in contact brengen met de gedeelde Europese geschiedenis en waarden door middel van workshops, seminars en digitale hulpmiddelen zoals virtuele rondleidingen en multimediapresentaties. Er waren echter ook uitdagingen. Het begrip “Europees belang” bleek voor veel sites moeilijk te definiëren en aan te tonen. Dit probleem kwam vooral naar voren in gevallen waarin de lokale of regionale geschiedenis samenviel met de bredere Europese geschiedenis, waardoor het voor sites moeilijker was om de Europese betekenis ervan duidelijk te maken.

In de evaluatie werd aanbevolen dat de Europese Commissie duidelijkere richtsnoeren en voorbeelden verstrekt om aanvragers te helpen meer inzicht te krijgen in hoe zij het Europees belang kunnen aantonen. Verder werd voorgesteld dat de Commissie zou overwegen een tweefasig selectieproces in te voeren: de eerste fase zou gericht zijn op het verifiëren van het Europees belang en de tweede op het evalueren van projectvoorstellen en operationele plannen. Op die manier worden de aanvragen gestroomlijnd en wordt ervoor gezorgd dat alleen sites met duidelijke Europese banden worden geselecteerd.

Doelmatigheid

De operationele doelmatigheid van het EHL was over het algemeen hoog, maar uit de evaluatie kwamen verbeterpunten naar voren waarmee de administratieve lasten kunnen worden verminderd. Het tweefasige selectieproces, bestaande uit een nationale voorselectie en een selectie op EU-niveau, werd als enigszins overbodig beschouwd, vooral wanneer sites niet voldeden aan het criterium met betrekking tot het Europees belang. De doelmatigheid zou kunnen worden verbeterd door dit te stroomlijnen tot een proces in één stap, waardoor dubbel werk wordt voorkomen. Bovendien werd de complexiteit van administratieve taken, waaronder rapportagevereisten en monitoring van sites, aangemerkt als een gebied dat moet worden verbeterd. Het monitoringsysteem dient meer als een prestatiebeoordeling dan als een uitgebreide evaluatie, en er werd gevraagd om duidelijkere richtsnoeren en gemeenschappelijke indicatoren voor de beoordeling van sites. Bovendien waren de nationale quota voor het indienen van sites, waarbij elke lidstaat beperkt was tot één site per selectiejaar, aanvankelijk nuttig, maar zijn deze beperkend geworden naarmate meer landen belangstelling hebben getoond.

In de evaluatie werd aanbevolen deze quota te herzien om tegemoet te komen aan het groeiende aantal erfgoedsites dat erkenning aanvraagt, zodat de uitbreiding van het programma aansluit bij de toenemende ambities ervan.

Coherentie

Het EHL onderscheidt zich binnen het culturele beleidskader van de EU door zijn focus op de symbolische waarde van erfgoedsites en hun rol in het bevorderen van de Europese identiteit en eenheid. In tegenstelling tot andere EU-programma's zoals UNESCO Werelderfgoed of de Europese Open Monumentendagen, die zich richten op tastbaar erfgoed of cultureel behoud, wordt met het EHL de historische en symbolische betekenis van sites voor het bevorderen van gedeelde Europese waarden benadrukt. Dankzij deze unieke focus wordt het Europese integratieproject versterkt en wordt het verhaal van Europese eenheid kracht bijgezet. Er zijn echter overlappingen met andere EU-initiatieven, zoals de Culturele Routes van de Raad van Europa, die ook tot doel hebben het Europees erfgoed te promoten. Hoewel het EHL op Europese integratie is gericht, werd in de evaluatie gewezen op het risico van versnippering van Europese culturele programma's.

Er werd voorgesteld om sterkere synergieën te ontwikkelen tussen het EHL en andere EU-acties, zoals Erasmus+ en het programma Europa voor de burger, om de samenwerking tussen programma's te bevorderen en het effect van het label te maximaliseren. In de evaluatie werd ook opgemerkt dat het EHL beter zou kunnen worden afgestemd op de prioriteiten van de EU, zoals duurzaamheid en digitale innovatie. Naarmate de EU steeds meer prioriteit geeft aan deze gebieden, krijgt het EHL de kans om groene erfgoedpraktijken en digitale toegankelijkheid te bevorderen. Verschillende sites passen al duurzame praktijken toe, zoals energie-efficiënte

technologieën en initiatieven voor duurzaam toerisme, maar deze inspanningen moeten beter worden geïntegreerd in de bredere EU-agenda. In de evaluatie werd ook aanbevolen om het EHL nauwer te integreren in de culturele diplomatie van de EU. Door het gevarieerde erfgoed van Europa wereldwijd onder de aandacht te brengen, kan het EHL de culturele diplomatie van de EU versterken en Europese waarden wereldwijd promoten.

Meerwaarde van de EU

Het EHL heeft een pan-Europees netwerk van erfgoedsites opgezet die gemeenschappelijke doelstellingen nastreven en samenwerkingsactiviteiten ontplooien. Dankzij de oprichting van het EHL Bureau in 2023 zijn deze netwerken versterkt door middel van logistieke, financiële en promotionele ondersteuning. Het label heeft gezamenlijke projecten mogelijk gemaakt, waaronder tentoonstellingen, educatieve programma's en gedeelde culturele initiatieven, die grensoverschrijdende partnerschappen en uitwisselingen van beste praktijken hebben bevorderd.

Een andere belangrijke toegevoegde waarde is toegang tot EU-financiering. Het EHL fungeert als een keurmerk voor geloofwaardigheid, waardoor sites in aanmerking komen voor financiering uit programma's zoals Creatief Europa, Erasmus+ en CERV. Hierdoor kunnen sites projecten opzetten op het gebied van cultuurbewoud, jongerenparticipatie en interculturele dialoog. Uit de evaluatie bleek echter dat kleinere sites vaak moeilijk toegang krijgen tot deze fondsen vanwege complexe aanvraagprocedures en beperkte administratieve capaciteit. Ondanks het succes van het EHL op EU-niveau blijft de zichtbaarheid ervan op nationaal niveau beperkt. Sommige sites meldden dat het EHL binnen hun lokale gemeenschap onvoldoende onder de aandacht werd gebracht en dat het grote publiek zich niet bewust was van het belang ervan. Om dit aan te pakken, werd in de evaluatie aanbevolen om op nationaal niveau bewustmakingscampagnes te lanceren om de bekendheid van EHL-sites en het initiatief in het algemeen te vergroten.

Relevantie

De relevantie van het EHL blijft groot, vooral omdat de EU steeds meer belang hecht aan duurzaamheid, digitale innovatie en inclusiviteit. Veel EHL-sites hebben duurzaamheid in hun bedrijfsvoering geïntegreerd en hanteren groene werkwijzen en milieuvriendelijke projecten die aansluiten bij de milieudoelstellingen van de EU. Dankzij de afstemming van het EHL op de nieuwe Europese agenda voor cultuur wordt het belang ervan voor het bevorderen van sociale cohesie, economische ontwikkeling en democratische betrokkenheid nog eens extra onderstreept. Digitale innovatie is een ander gebied waarop het EHL zijn relevantie heeft bewezen. Veel sites hebben de overstap naar digitale platforms gemaakt en bieden virtuele rondleidingen en online bronnen aan om een breder publiek te bereiken. Er zijn echter verschillen in de mate waarin sites digitale hulpmiddelen hebben toegepast, waarbij kleinere sites voor grotere uitdagingen staan. In de evaluatie werd aanbevolen dat de Commissie sites blijft ondersteunen bij het ontwikkelen van digitale hulpmiddelen en ervoor zorgt dat deze hulpmiddelen toegankelijk zijn voor alle doelgroepen, ook voor personen met een beperking. Het EHL is ook nog steeds van groot belang voor het bevorderen van sociale cohesie en inclusie, vooral in een Europa dat te maken heeft met uitdagingen zoals migratie en discriminatie. Locaties die sociale inclusie in hun programma's hebben opgenomen, melden positieve resultaten bij het bereiken van ondervertegenwoordigde groepen en het bevorderen van interculturele dialoog.

In de evaluatie werd echter opgemerkt dat de uitvoering van maatregelen ter bevordering van inclusiviteit per site sterk verschilt en werd aanbevolen dat de Commissie programma's bevordert die gericht zijn op inclusiviteit en sociale cohesie in het hele netwerk.

4. Conclusies en lessen voor de toekomst

Uit de evaluatie van het Europees erfgoedlabel (EHL) voor de periode 2018-2024 kwamen zowel successen als uitdagingen naar voren, die belangrijke lessen voor de toekomst opleveren. Op basis van de bevindingen zal het EHL de volgende fase inzetten, waarbij het voortdurende succes en de relevantie in een veranderend cultureel en politiek landschap worden gewaarborgd.

Versterken van het criterium van Europees belang: een belangrijke conclusie uit de evaluatie was dat het moeilijk is om het begrip "Europees belang" te definiëren. Hoewel het EHL erfgoedsites die Europese waarden vertegenwoordigen op effectieve wijze onder de aandacht heeft gebracht, hadden veel sites moeite om duidelijk aan te tonen hoe hun erfgoed aansluit bij het bredere Europese verhaal. In de evaluatie werd aanbevolen om aanvragers en nationale coördinatoren duidelijkere richtsnoeren te verstrekken, met inbegrip van praktische voorbeelden en workshops. Een belangrijke aanbeveling was om een tweefasig selectieproces in te voeren: in de eerste fase zou het Europees belang worden beoordeeld, waarbij alleen sites met een duidelijke Europese dimensie zouden worden geselecteerd voor de tweede fase, die zich zou richten op projectvoorstellen of operationele plannen.

Verbeteren van digitale betrokkenheid en toegankelijkheid: in de evaluatie werd ook het toenemende belang van digitale betrokkenheid benadrukt, met name voor jongere, technologisch onderlegde doelgroepen. Door de COVID-19-pandemie is de verschuiving naar digitale platforms versneld, maar de toepassing van digitale hulpmiddelen verliep niet bij alle sites even vlot. Sommige sites hebben met succes hoogwaardige digitale ervaringen ontwikkeld, terwijl andere sites over onvoldoende middelen beschikten. In de evaluatie werd de Europese Commissie verzocht om de ontwikkeling van inclusieve, toegankelijke digitale inhoud te ondersteunen, waaronder opleidingsprogramma's voor sitebeheerders en financieringsmogelijkheden voor digitale hulpmiddelen. Er werd met klem aanbevolen ervoor te zorgen dat digitale bronnen toegankelijk zijn voor alle doelgroepen, ook voor personen met een beperking.

Ondersteuning van kleinere sites en waarborging van gelijkheid: een andere belangrijke bevinding was de onevenwichtige verdeling tussen grotere en kleinere sites, met name in plattelandsgebieden, die vaak te kampen hadden met financiële en administratieve uitdagingen. In de evaluatie werd voorgesteld om capaciteitsopbouwprogramma's en mentorschapsregelingen op te zetten om kleinere sites te ondersteunen bij het verbeteren van hun activiteiten en zichtbaarheid. De onevenwichtige verdeling van EHL-sites, waarbij grotere landen over meer sites beschikken, onderstreepte de noodzaak van meer gerichte inspanningen om ervoor te zorgen dat alle EU-lidstaten, met name die met minder middelen, ten volle kunnen deelnemen.

Verbetering van feedbackmechanismen en het selectieproces: uit de evaluatie bleek dat de huidige feedbackmechanismen inefficiënt zijn, met name voor afgewezen aanvragers. Veel sites meldden dat zij beperkte of onvoldoende feedback hadden ontvangen, waardoor het moeilijk was om toekomstige aanvragen te verbeteren. In de evaluatie werd aanbevolen om meer gedetailleerde, gepersonaliseerde feedback te geven om de sites te helpen hun tekortkomingen beter te begrijpen en hun voorstellen te verbeteren. Bovendien zou het

tweefasige selectieproces kunnen bijdragen aan een verbetering van de doelmatigheid en kwaliteit van het selectieproces.

Duurzaamheid en toekomstige groei: in de evaluatie werd benadrukt dat er, naarmate het aantal EHL-sites toeneemt, behoefte is aan een duurzamer kader voor het beheer van het groeiende netwerk. Het vereenvoudigen van de governancestructuur en het waarborgen van voldoende middelen werden als cruciaal beschouwd voor succes op de lange termijn. Het rechtskader zou ook kunnen worden aangepast om meer flexibiliteit bij de selectie van sites mogelijk te maken door de regel van één site per land af te schaffen, zodat meer lidstaten worden aangemoedigd om deel te nemen. In de evaluatie werd ook aanbevolen om strengere monitoringmechanismen in te voeren om de langetermijneffecten van het initiatief te monitoren.

Synergieën met andere EU-programma's: in de evaluatie zijn mogelijkheden geïdentificeerd voor meer synergie met andere EU-programma's, zoals Creatief Europa, Erasmus+ en Europa voor de burger. Door het EHL beter op deze initiatieven af te stemmen, zou de Europese Commissie een uniforme strategie kunnen ontwikkelen ter bevordering van het Europees cultureel erfgoed en ter versterking van de banden tussen erfgoedsites en bredere culturele, educatieve en sociale initiatieven in de hele EU.

Samenvattend biedt de evaluatie van het EHL cruciale inzichten in de voortgang en het potentieel van het programma. Hoewel het EHL aanzienlijke vooruitgang heeft geboekt bij het vergroten van de zichtbaarheid van het Europees erfgoed en het bevorderen van de interculturele dialoog, blijven er uitdagingen bestaan op het gebied van het definiëren van Europees belang, digitale betrokkenheid en gelijkheid binnen het netwerk. Door het selectieproces te verfijnen, digitale hulpmiddelen te verbeteren en kleinere sites te ondersteunen, kan het EHL zich verder ontwikkelen en een belangrijke rol blijven spelen bij het behoud en de bevordering van het gedeelde Europese erfgoed en de Europese waarden.